ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XIX — Број 313 — Субота, 28 децембар 1957

СТРИЦ МРГУД у гостима код МИКИЈА

ХОРАЦИЈЕ! ГДЕ СИ СКУПИО ТАЈ СИЛНИ НАМЕШТАЈ?

СИТНИЦА!

ПОЉСКИ КЛУБ ГРАДИЛИШТА

ОБИШАО САМ РОЂАКЕ И ПРИЈАТЕЉЕ И ЗАМОЛИО ДА МИ ДАДУ ОНО ШТО СУ РАСХОДОВАЛИ КАО СТАРОМОДНО!

ЧУЈ! А ЗАР ОНО НИЈЕ ТВОЈА НАСЛОЊАЧА?

УВЕК СИ МИ ГОВОРИО ДА ВОЛИШ ТУ НАСЛОЊАЧУ К'О РОЂЕНОГ БРАТА!

ОВАЈ... ЗНАШ... СМЕТА МИ ДА ГЛЕДАМ ТЕЛЕВИЗИЈУ... У ЊОЈ УВЕК ЗАСПИМ!

ДОБРО, СМЕСТИЋУ НАМЕШТАЈ У ТВОЈУ ГАРАЖУ ДОК ВАМ КЛУБ НЕ БУДЕ ПОДИГНУТ!

У РЕДУ! А ЈА САД ИДЕМ КОД ГОСПОДИНА СТИПСИЋА ДА МУ ИСКАМЧИМ МАЛО ДРВЕНЕ ГРАЂЕ!

АЛИ, ГОС'Н СТИПСИЋУ...

ЧУО САМ, МОМЧЕ, ДА СЕ ЗАМЛАЋУЈЕШ С НЕКАКВОМ КУЋОМ ЗА БЕСКУЋНИКЕ... Е, ПА, ЗНАЈ... ОД МЕНЕ НЕЋЕШ ДОБИТИ НИЈЕДНУ ЈЕДИНУ ДАСКУ!

СТИПСИЋ НЕЋЕ НИ ДА ЧУЈЕ! БОЈИМ СЕ ДА ЋЕМО МОРАТИ ДА ОДУСТАНЕМО!

НЕ ВЕРИ БРИГУ, МИКИ! УДЕСИЋЕМО МИ ТО С ЊЕГОВОМ ЖЕНОМ!

ЧУЛА САМ ДА СИ ОДБИО ДА ДАШ МИКИЈУ ГРАЂУ ЗА...

ТАЧНО! НЕ ДАМ НИ ДАСКЕ! КАКАВ ЈЕ ТО ЖЕНСКИ МИТИНГ У КУЋИ?

ОДРЖАВАЋЕМО МИТИНГЕ СВЕ ДОК НЕ ПРОНАЂЕМО НЕКИ НАЧИН ДА НАБАВИМО ГРАЂУ!

НЕ!

ДОВЕЗАО САМ ВАМ ЛИЧНО... ДА БУДЕМ СИГУРАН ДА СТЕ ЈЕ ДОБИЛИ!

СЈАЈНО... И ХВАЛА! ЗНАО САМ ЈА ДА ВИ ИМАТЕ МЕКО СРЦЕ!

ЗДРАВО, МИКИ! СПРЕМНИ ЗА СТАРТ?

ПРЕТСЕДНИК ОПШТИНЕ! ОХ! ОТКУД ВИ ОВДЕ?

МРГУДОВ ПОЉ. ШТАБ ГРАДИ...

ЖЕЛИМ И ЈА НЕШТО ДА ДОПРИНЕСЕМ ЗА СВОЈЕ СУГРАЂАНЕ!

ЛЕПО, ПРЕТСЕДНИЧЕ... АЛ' НЕ МОРАТЕ БАШ ДА КОПАТЕ! ЈА...

А УСТО... УСКОРО ЋЕ ОПЕТ ИЗБОРИ ЗА ПРЕТСЕДНИКА... А МАЛО РЕКЛАМЕ НИКОМ ЈОШ НИЈЕ ШКОДИЛО!

САД МИ ЈЕ ЈАСНО!

ТРАС

Срећна нова година

У овом броју:

ОНИ СУ СТВАРАЛИ НАУКУ
ЊИХОВИ ДАНИ СУ ПРОШЛИ
МАЛИ УМЕТНИЧКИ КРИТИЧАР
ДА ЛИ НЕКО ЛЕТИ СВЕМИРОМ?

СТРИПОВИ: *Хајдук Станко — Мики — Флаш Гордон — Плутон — Пламена Стрела — Веверица Пери — Шумски човек — Светлач и Аладинова чаробна лампа.*

И „хиљаду" других занимљивости

А. Т.

20

ТРИ ПОРАЗА ПЛАМЕНЕ СТРЕЛЕ

80 пута око Земље за 800 година...

Ако је веровати старим записима, још 412 године пре наше ере избила је у областима око Средоземног Мора нека епидемија за коју данас, на основу симптома, стручњаци тврде да је био грип. Епидемија је, мора бити захватила огроман број насеља, јер о њој пише не само велики грчки лекар Хипократ, већ је касније у својим списима помиње и римски историчар Ливије.

Нешто касније, 395 године пре наше ере, поново се појавила епидемија грипа, која је тешко погодила грчку војску, и то баш у време кад је она опседала град и луку Сиракузу. Све до 876 године наше ере историски извори не помињу ову болест. Али, те године у Италији је избио грип који је десетковао војску Карла Великог и проширио се касније на читав европски континент. Изгледа да су Британска Острва најдуже остала поштеђена од грипа: на њима се он први пут појавио тек 1173 године.

Отада па до данас, грип је неких осамдесет пута, и то у облику великих епидемија, обишао Земљину куглу. Додуше, он у то време још није имао своје данашње име — оно се појавило тек 1918 — већ је био познат као „инфлуенца“. Ово име вероватно је дошло из италијанског језика: „инфлусо“ је италијански облик латинског „инфлуксио“, класичан израз за тежак катар.

Само у прошлом веку, Европа је доживела пет великих епидемија грипа. Прве четири уследиле су брзо једна за другом и у прилично једнаким временских размацима: 1830, 1833, 1836 и 1847. Изгледа да се у тим честим епидемијама снага ове напасти исцрпла; било је само појединих случајева обољења све до 1889, кад је грип поново букнуо, и то у изванредно опасном облику. Две године касније, крајем 1891 и почетком 1892, избија нова тешка епидемија грипа, која је у Лондону само у току једне седмице убрала пет стотина жртава.

Како је тешка епидемија грипа од 1918/1919 добила име „шпанске грознице“, није ни до данас разјашњено. Уствари, прве своје жртве покосила је у Француској, у Бресту и Бордоу, и то међу америчким војницима. Из Бреста се талас грипа проширио на читав свет. Мало је места остало поштеђено, а између њих усамљено острво Света Јелена у Јужном Атлантику и неколико пацифичких острва.

За две године колико је харала, шпанска грозница је однела 15 до 20 милиона људских живота. Док су у ранијим епидемијама углавном страдале старије и телесно већ слабе особе, овога пута болест је претежно погодила омладину и људе средњих година.

Тешко је утврдити првобитно огњиште одакле је букнула епидемија шпанске грознице. Ујесен 1917 Америка је доживела један талас грипа. Нешто касније, августа 1918, Персија је такође била захваћена епидемијом грипа, а исто тако и Кина. Међутим, током 1918 у француску луку Брест сливали су се војници и радници са свих страна света, тако да је готово немогућно утврдити из које је од ових земаља грип заправо дошао у Европу.

Све оне имају нешто заједничко...

У животињском свету влада извесна законитост: животиње сличне по спољашњости обично спадају у исту групу, имају исте особине, исте навике, хране се истом храном. Али, природа је пуна отступања од правила, што нам најбоље доказују животиње на нашој слици. Између понеких од њих сличност је очигледна, док код неких ту сличност нећемо утврдити и поред најбоље воље. Јер, тешко је наћи ма шта заједничко, например, између мрављег јежа и хијене-мравоједа. Хијена-мравојед пре потсећа на вука или шакала него на неспретног и неугледног мрављег јежа који, поред осталог, има њушку као кљун у пловке. Па ипак, све оне имају нешто заједничко: или немају зубе, или су им они толико дегенерисани да су приморане да се хране меком храном: мравима, инсектима, а неке чак и цветним нектаром.

ФЛАШ ГОРДОН
ЗАРОБЉЕНИК ЉУДИ ИЗ СВЕМИРА

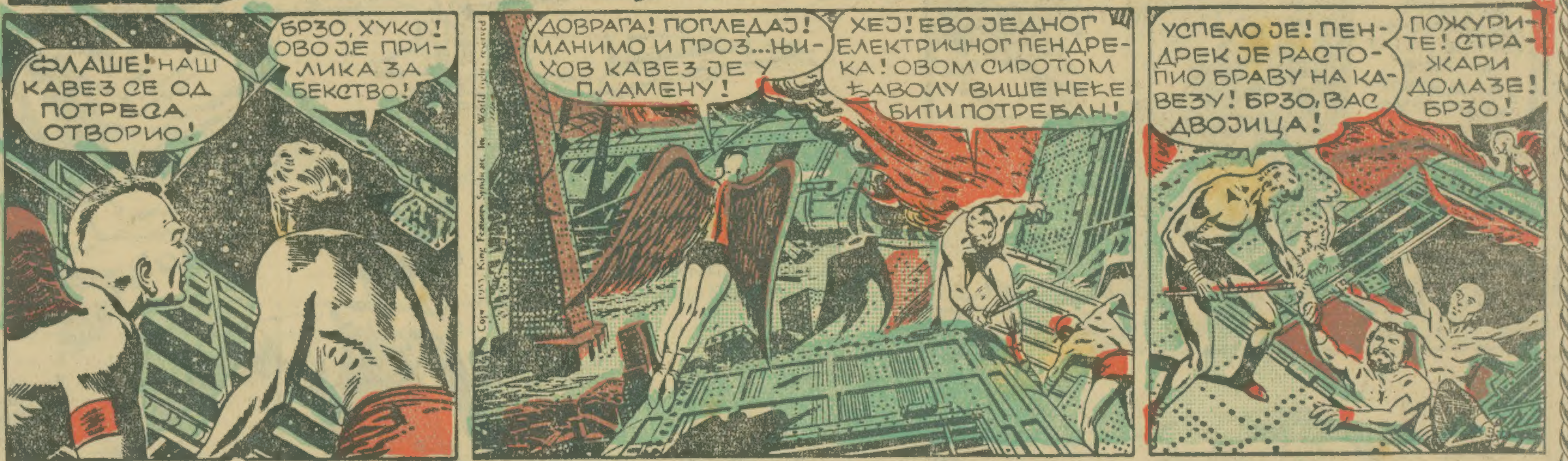

Кроз живот и школу

ОНИ су стварали НАУКУ

„Атоми су веома сићушни. У кубном сантиметру гаса има их око 3,000.000.000.000.000.000".

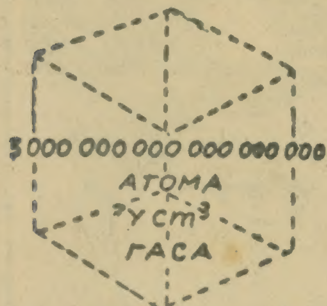

(Амадео Авогадро, 1811, и Жан Перен, 1913).

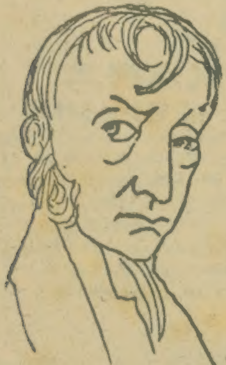

Амадео Авогадро (1776—1856) је био италијански физичар и професор у Торину. Он је један од првих који је уочио молекулску структуру материје. Открио је закон, који носи његово име, и каже да једнаке запремине гасова под истим условима имају једнак број молекула.

Жан Перен рођен је у Лилу 1870 године. Студирао је у Паризу. Професор физичке хемије на Сорбони постаје 1910 године. Због својих радова на доказивању атомске структуре материје и величине атома, 1926 године добио је Нобелову награду за физику. Перен је из кретања ситних зрнаца смоле у води израчунао такозвани Авогадров број, тј. број атома у одређеној запремини гаса. За време Другог светског рата емигрирао је из Француске у Америку, где је и умро, 1942 године.

*

„Елемената у природи има више него што се мисли. Пронашао сам систем по коме се може поређати 65 познатих елемената. Одатле произилази да их између најлакшег, водоника, и најтежег, урана, има тачно 90". (Димитрије Иванович Мендељејев, 1869).

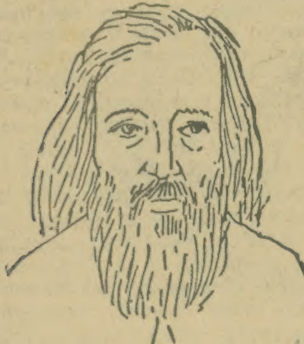

Димитрије Иванович Мендељејев родио се 1834 године, у граду Тоболску, у Русији, као четрнаесто дете Ивана Мендељејева. Студије је завршио у Петрограду, где 1859 године постаје професор универзитета. Поред многих других радова, његово најзначајније дело је такозвани периодни систем хемиских елемената, којим је увео ред у дотада хаотичну гомилу пронађених елемената. Помоћу овог система могао је да предвиди постојање и особине још неоткривених елемената. Његов систем и данас важи у готово непромењеном облику.

*

„Уранови минерали сами од себе испуштају невидљиво продорно зрачење које делује на фотографску плочу. Ово зрачење се састоји од три врсте зрака: од позитивних алфа-зрака, који су веома брза језгра хелијума, бета-зрака, који су састављени од негативних електрона, и гама-зрака, који су по својој природи слични рендгенском зрачењу". (Анри Бекерел, 1896).

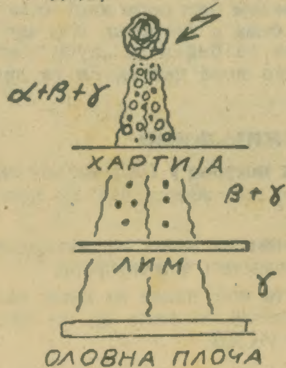

Анри Бекерел (1852—1908) је француски физичар који је, истражујући особине флуоресцентних материја, случајно открио дотада непознате зраке који су потицали из уранових минерала. Ову појаву је детаљно испитао и 1903 године је са супрузима Кири поделио Нобелову награду.

„Зрачење које испуштају уранови минерали потиче од веома малих количина једног новог елемента, радијума. Ова појава, коју називамо радиоактивношћу, не може се убрзати ни успорити никаквим средствима која човек познаје". (Марија и Пјер Кири, 1898).

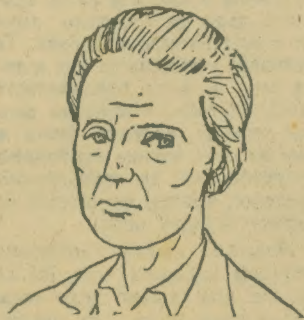

Марија и Пјер Кири. Марија Склодовска-Кири је рођена у Варшави 1867 године. У младости је учествовала у револуционарном покрету, па је после откривања илегалне организације морала да напусти земљу. У Паризу је завршила студије. После тога, заједно са својим мужем Пјером Киријем, истраживала је радиоактивне појаве, које је био открио Бекерел, што је довело до проналаска новог елемента — радијума. После мужевљеве смрти (1906) наставља да ради на истим проблемима. Марија Кири је једини научник који је два пута добио Нобелову награду. Умрла је у Паризу 1934 године.

(Наставиће се)

Ripley's ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

КУЛА ПОКАЈАЊА У КОРДОВИ (ШПАНИЈА) ЈЕДНОГ ЉУБОМОРНОГ МУЖА КОЈИ ЈЕ 1406 Г. УБИО СВОЈУ ЖЕНУ СУД ЈЕ ОСУДИО ДА ПОДИГНЕ ОВУ КУЛУ У ЗНАК ДУБОКОГ ПОКАЈАЊА

ОСТРВО ДУГО 20 МЕТАРА И С ЈЕДНИМ ДРВЕТОМ НА ОБАЛИ ПОЈАВИЛО СЕ ПРЕКОНОЋ У ЈЕЗЕРУ ДИР. У БРИТАНСКОЈ КОЛУМБИЈИ

ПАРАДАЈЗ У ОБЛИКУ ЦВЕТА ЛАЛЕ ИЗРАСТАО ЈЕ НА ИМАЊУ ЧАРЛСА РСТЕЈНТА У БЛИЗИНИ ЊУЈОРКА

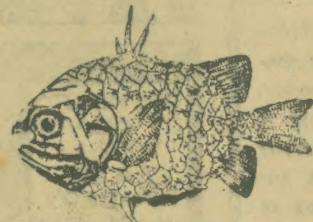

КАПА ЛЕПОТЕ И ВРЛИНЕ СВЕ ДЕВОЈКЕ ИЗ АУСТРИСКЕ ПОКРАЈИНЕ ФОРАРЛБЕРГ НОСЕ КАО УКРАС НА ГЛАВИ ИМИТАЦИЈУ ЗЛАТНЕ КРУНЕ КАКВУ ЈЕ ПРЕ 3 ВЕКА ДОБИЛА ЈЕДНА ДЕВОЈКА НА КОНКУРСУ ЗА ЛЕПОТУ И ВРЛИНУ

ЈАПАНСКА РИБА ШИШАРКА ИМА ЗАШТИТНИ ОКЛОП КОЈИ ВЕОМА МНОГО ПОТСЕЋА НА БОРОВУ ШИШАРКУ

ЈЕДНОНОГИ БОРАЦ С БИКОВИМА

МАРИЈУС ГАВ ИЗ КАВЛАРА (ФРАНЦУСКА), У ИЗВАНРЕДНО ОПАСНОМ ФРАНЦУСКОМ НАЧИНУ БОРБЕ С БИКОВИМА, УСПЕО ЈЕ, НЕНАОРУЖАН, ДА СЕ ОСАМ ПУТА ПРИБЛИЖИ РАЗБЕСНЕЛОМ БИКУ И ДА МУ С ГЛАВЕ СКИНЕ КОКАРДУ, ИАКО ИМА ЈЕДНУ ДРВЕНУ НОГУ!

Кофеин и здравље

У једном недељном медицинском часопису у САД појавио се чланак у коме је, између осталог, стајало: „Здрав човек може да попије 20 до 30 шољица кафе на дан, без опасности по здравље. Кофеин, додуше, може да изазове нервозу, главобољу, дрхтавицу, несаницу, лупање срца и друге мање неугодности, али ове појаве одмах ишчезавају чим се престане с пијењем кафе".

Саобраћајне несреће на филму

У Немачкој све већи број старијих људи постаје жртва живог саобраћаја. Због тога се по разним немачким градовима у домовима стараца — исто као и у школама — одржавају предавања о саобраћајним прописима. Полицајци објашњавају, а показују и на филмовима, како долази до уличних гажења. Усто се стари људи, исто као и деца, на лицу места, на улицама и трговима са живим саобраћајем, упућују како да се понашају да би избегли зао удес.

ПРАКТИЧНЕ БОЈЕ

Американци већ нуде за извоз специјалну смолу од које се добијају разне боје, али не у уобичајеном течном стању. Оне су знатно гушће и растварају се мућењем помоћу фарбарске четке. Пошто се смеса размути, приступа се премазивању таванице, зида или какве друге површине. Било да се боја ставља на таваницу или на усправну површину, она не цури. Проналазак је изазвао велико интересовање у САД. Пошто производ није скуп, грађане је обузела права епидемија бојења

Најопаснији становник аустралиских вода

Најопаснији становник мора око Великог Коралног Гребена, низа малих коралних острва крај западне обале Аустралије, није крвожедна ајкула, већ једна мала, у суштини безазлена риба која највећи део времена проводи непокретна, приљубљена уз дно. Дужина ове рибе само у ретким случајевима премаша 20 сантиметара. Можда ће вас епитет „безазлена" зачудити, али јој он ипак потпуно одговара. Јер, тај најопаснији становник аустралиских вода никад никога не напада, већ се само активно брани.

Риба-камен (то је њено популарно име, ако се таква риба уопште може сматрати популарном) спада у најружнија створења која је природа икад створила, а усто је у њој скупљено више отрова но у иједном живом бићу на свету. Она се може срести дуж целог Великог Коралног Гребена, али нико не би могао да каже колико често, јер ју је веома тешко запазити. Има људи који су на Гребену провели по неколико година а да је никад нису видели, мада свакако бар у десетак случајева само што нису стали на њу. Јер, риба-камен уме мајсторски да се камуфлира. Она се тако вешто скрива иза камења и уме тако да савије и склупча своје здепасто тело да потпуно личи на комад изумрлог корала. Та сличност повећава се још и тиме што је њена брадавичаста кожа обично покривена слојем зеленог воденог биља и има на себи толико испупчења и удубљења да спољашњим изгледом уопште не потсећа на већину осталих риба.

Машући својим перајима сличним крилима, која јој се налазе дуж доњег дела тела, риба-камен успева да некако стигне до пешчаног дна какве увале. Ту седи и чека. Два мала ока, која такође личе на брадавице, пажљиво проучавају околину. Раније или касније, наићи ће нека мала риба, која неће ни приметити тог мајстора у маскирању. Тада ће риба-камен отворити своја полукружна уста, која у том тренутку потсећају на покретни мост, и — рибица је већ прогутана.

Дуж свог незграпног и ружног тела, риба-камен има тринаест бодљи повезаних једном танком опном. Ако човек стане на њу или је ма шта друго узнемири, она исправља те своје бодље у којима се налази смртоносни отров. Бодље су толико оштре да могу да пробију чак и обућу с танким ђоном, а отров делује тако брзо да смрт може да наступи већ после неколико секунди. Бол је у правом смислу речи неиздржљив, тако да чак и они који после убода рибе-камена неким чудом остану у животу морају више дана да узимају најјача средства за ублажавање болова. Али, како је практично готово немогућно пружити настрадалом благовремену лекарску помоћ, то се такорећи сваки сусрет с рибом-каменом завршава смрћу.

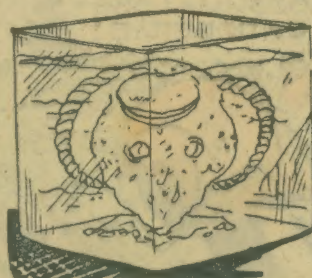

Мада су те мале, неприметне рибе толико опасне и мада се на њих често наилази, број настрадалих од њиховог отрова веома је мали. Јер, по коралном дну готово је немогућно ићи без јаке одеће. Поред тога, оне се никад не укотве насред увале, где би човек могао на њих да нагази, већ иза камења, куда обично нико и не залази.

— Током првих дана које сам провео на коралном острву Херон, — прича Артур Кларк, први „подводни" турист који је посетио коралне џунгле Великог Гребена — ја сам, лутајући по затонима, сваких десет корака сретао рибу-камен; тако се бар чинило мојим опрезним очима. Али, било је довољно да је додирнем харпуном па да ми буде јасно да је преда мном обичан комадић стене. После извесног времена престао сам да у сваком камену гледам ову опасну рибу и поверовао сам да никад на њу нећу наићи.

Ипак, имао сам среће. Једне вечери, пресецајући једну плитку морску увалу, инстинктивно сам обратио пажњу на неки округласт предмет покривен муљем. Додирнуо сам га харпуном, но он се није помакао. Гурнуо сам га јаче и прва риба-камен на коју сам наишао хитро се одбила од дна, подигла се изнад воде за петнаестак сантиметара, а затим је поново пала на дно и остала непомична, трудећи се да изгледа као да је уопште нема.

Кад смо је најзад ухватили помоћу кутије са стакленим дном, ставили смо је у велики резервоар у коме су се налазиле гранчице корала, да бисмо могли да пратимо како она прилагођава свој изглед према околини. Судећи по свему, риба није умела да плива, а кад бисмо је нечим узнемирили могла је, одбацивши се оштрим замахом, да пређе по дну неколико сантиметара, а затим би, машући перајима, покушавала да се зарије у дно. После извесног времена, више није ни исправљала своје отровне бодље; очигледно, постало јој је јасно да јој је то основно средство заштите у овим условима потпуно бескорисно.

НЕ ПРИМА МАЊЕ ОД ПЕНИЈА

Кад велики часовник избије десет часова увече, Рекс, леп шестогодишњи пас лабрадорске расе, на „служби" у гостионици „Барлеј Моу" у Трилфорду, месту у енглеској грофовији Шуреј, хитро прилази вратима да повуче гајтан звона које гостима објављује да треба да се разилазе, јер се радња затвара. Своју ретку оштроумност Рекс показује испуњавањем и других дужности: кад коцка падне на под, он је подиже и увек је непогрешиво предаје баш оном лицу чији је ред да настави игру. За услуге бива и награђен. Кад му у уста тутну пени, он одмах одлази до бифеа да „купи" себи неку ђаконију. А дају ли му само пола пенија, он га презриво избаци из уста.

Ситно, али занимљиво

❖ **Дужина свих железничких мостова у САД** износи око 6.800 километара, а то је више но што износи ширина целог америчког континента.

❖ **„Радарским анђелом"** назива се мрља на радарском екрану проузрокована нечим непознатим у атмосфери.

❖ **Количина сунчане светлости** која падне на једну квадратну миљу у пустињи има толико енергије да би била довољна за целокупну индустрију у САД.

„Бесплатно" грејање

Да би се шира јавност упознала с напретком који је у последње време постигнут на пољу аутоматског регулисања парног грејања на мазут, једно француско предузеће нуди бесплатно увођење свог система уређаја. Усавршавање технике — која се у овом случају састоји од побољшања рада термостата и од употребе фотоелектричне ћелије — дозвољава не само већу удобност у стану и радним просторијама, већ остварује и знатне уштеде у гориву и отклања несрећне случајеве које проузрокује ватра. Предузеће поставља један услов:, да се вредност инсталације исплати из уштеда добијених на разлици у цени горива пре и после увођења новог парног грејања, после чега уређај остаје власништво наручиоца. Постоји и једна незгода. Новим системом парног грејања могу да се користе једино веома велике станбене зграде и велике трговачке куће.

Још један лек за алкохоличаре

У Лондону се врше испитивања једне дроге, тампозила, која је, изгледа, у стању да огади алкохол и најтежем алкохоличару. Занимљиво је да су радници у једној канадској фабрици вештачког ђубрива били први који су скренули пажњу стручњака на изванредно дејство овог производа на бази кармабида, који се употребљава у производњи њихове фабрике. Наиме, запазило се да они који раде с тампозилом не могу да пију алкохол. Према мишљењу америчких хемичара, тампозил преиначава уобичајену оксидацију алкохола у организму. Ако човек у чијем организму има тампозила узме извесну количину алкохола, осећаће снажно гађење и имаће несвестицу пуна 24 сата.

МАФИЈА

КАКО ЈЕ ПОСТАЛА И КАКО СЕ РАЗВИЈАЛА

организација америчког подземног света

Гангстерство је типична болест америчког друштвеног живота. Истина, Американци кажу да им је гангстерство дошло из Европе, управо из Италије, односно да је оно амерички огранак сицилијанске Мафије. Недавно је амерички Сенат водио истрагу о криминалитету у САД. Закључак истражне комисије гласио је: постоји Мафија, званична организација америчког подземног света, чији су главни организатори и руководиоци Италијани који су емигрирали у Америку.

Мафија, у прошлости и садашњости

Године 1870, једног енглеског свештеника који је безбрижно путовао по Сицилији ухватили су бандити и одвукли га у шуму. Нешто доцније, свештеникова жена добила је од бандита писмо којим су тражили замашну суму новца да би јој пустили мужа. Уз писмо је било приложено једно отсечено уво свештениково. Ужаснута жена жалила се Британском Министарству спољних послова, које је одмах интервенисало код италијанске владе. Британска влада запретила је репресалијама према Италији ако римска влада ништа не учини за заштиту британског поданика. У међувремену, свештеникова жена добила је и друго писмо и у њему друго уво свога мужа. После тога, није се више премишљала; положила је тражену суму и свештеник се вратио кући — без ушију. Односи између Лондона и Рима остали су због тога још дуго затегнути.

Од патриотске до бандитске организације

То је било први пут да се о Мафији почело говорити у „великом свету", да се за њу чуло ван граница Италије. Иначе, она има много даљу прошлост. Основана је, мисли се, још у тринаестом веку. Њени први чланови били су сицилијански сељаци који су се удруживали да би се бранили од својих бурбонских господара. Чланови Мафије полагали су заклетву, звану „омерта", којом су се обавезивали на ћутање и освету. У почетку, дакле, то је била патриотска тајна организација, али се временом све више претварала у скуп разбојника, уцењивача и политичких шићарџија. Крајем прошлог столећа, италијанске власти водиле су дугу и упорну борбу против Мафије и углавном успеле да сломе њену моћ као организоване силе, мада не и сасвим да је униште.

Мафиози освајају САД

У то време Америка је била отворена за емигранте, којих је било нарочито много из Италије. Међу италијанским сељацима и радницима који су ишли за хлебом, у Америку се увукло и више чланова Мафије којима је у Италији постало вруће под ногама.

Један од првих „мафиоза" — како се називају чланови ове организације — који је стигао у Америку био је Ђузепе Еспозито, вођ банде која је отела оног енглеског свештеника. Еспозито је одмах предузео организовање Мафије у Америци. За њу се први пут чуло приликом једног суђења у Њу Орлеансу, где су мафиози убили шефа полиције Хенесија који је био почео да их прогања. На оптуженичкој клупи налазило се 19 оптужених, све Италијани који тек што су стигли у Америку. Судила им је порота. Саучесништво оптужених у убиству шефа полиције било је јасно као дан, али Мафија је већ тада уливала толики страх да порота није смела да оптужене огласи кривима. Настао је скандал. Новине су писале да је организација уценила поротнике и судије и да у Њу Орлеансу Мафија претставља једину фактичку власт. То је изазвало револт становништва и 14 марта 1891 године маса од преко осам хиљада грађана навалила је на судски затвор, извукла из њега осумњичене Италијане и све их линчовала.

Упркос овом линчу, Мафија се ширила по Америци. Њени чланови служили су се углавном отмицом и писањем уцењивачких писама. Пошто су та писма уместо потписа обично носила црн отисак руке, њих у Америци често називају члановима „Црне руке".

Кад је после Првог светског рата у САД заведена прохибиција, односно забрана точења алкохола, амерички мафиози развили су огромну криминалну активност која је запрепастила свет и Америку учинила царством гангстера. Најчувенији вођа гангстера из тога времена био је Ал Капоне, такође један мафиозо.

После укидања прохибиције, гангстери су се поново вратили свом старом занату: уценама, отмици и трговању опојним дрогама и белим робљем.

Гангстери држе конгрес

Истрага коју амерички Сенат води о криминалној активности у САД забринула је гангстере, мада их, изгледа, није много уплашила. У сваком случају, они су сматрали да треба да поразговарају о новој ситуацији, па су тако решили да одрже — конгрес.

Конгрес је одржан у једној луксузној вили у отменом летовалишту Апалачини, у држави Пенсилванији. Тих дана је пред вилом стајао дуг низ најлуксузнијих аутомобила које Америка има. Исто тако, они који су излазили из аутомобила личили су на учеснике каквог великог састанка државних функционера.

Америчка полиција ипак је дознала о чему је реч и извршила препад: сви учесници „конгреса" били су похапшени. Истина, највећи део гангстерских првака убрзо је пуштен, захваљујући високим везама које су одмах интервенисале или због тога што полиција није имала довољно конкретних доказа које амерички суд тражи за отварање истраге и стављање у притвор.

„Злочин се не исплаћује"

Америчке власти нису у стању да сасвим паралишу гангстерску активност. Али, они имају једног другог непријатеља, који је утолико опаснији што се налази међу њима, у њиховом карактеру и у природи њиховог „посла". То је суревњивост. Један вођ гангстера не воли да има супарнике и претенденте на ово место, а једна гангстерска група лако види конкурента у другој. Отуда сталан рат у подземном свету између појединих гангстерских првака и група.

Пре извесног времена, у холу једног од најотменијих њујоршких хотела дошло је до пуцњаве. Један човек остао је тешко рањен на крвавом поду. То је био Франк Кастело, вођ једне врло разгранате гангстерске организације. Кастело није смео иследницима да ода ко је на њега пуцао; више је волео да због скривања истине оде у затвор, него да се изложи сигурној смрти због издавања гангстерске тајне.

Неколико недеља доцније, у једну берберницу упала су два маскирана човека и куршумима изрешетала човека који је седео заваљен у столици за бријање. Убијени је био Алберто Анастазија, главни вођ америчке Мафије. Он је за живота ликвидирао многе своје конкуренте у гангстерској организацији, али је и њега стигла осветничка рука. Јер, некако ипак сви дођу на ред. „Злочин се не исплаћује" — стоји крупним словима исписано на тешким вратима Синг-синга, главне америчке тамнице за гангстере.

У идућем броју нов стрип

Непобедиви Викинг

Шумски човек

ПО РОМАНУ Зена Греја

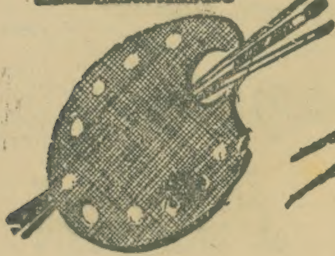

В. АРАДОВ:

Мали уметнички критичар

Седи сликар за својим сликарским ногарима и, као што то већ доликује мајстору кичице, превлачи четком по платну. Наједном, чу како неко иза његових леђа дува кроз нос. Окрете се, кад иза њега стоји малишан од једно осам година, крупних плавих очију и кудраве плаве косе.

— А-а, — рече сликар — ја, чини ми се, имам госта! Откуда си дошао овамо? Ко си?

— Дете, — одговори гост прогутавши пљувачку.

— Врло ми је мило. А како се зовеш?

— Аљоша. А ти?

— Василије Николајевич.

Овде сликареву пажњу привуче једна светла пега у левом углу слике и стаде гледати на платно, заборавивши на госта. Али га гост потсети на себе:

— А ти си, чико, сликар? — нежним гласом упита малишан.

— Откуд ти знаш шта је то сликар?

— Рекла ми је тетка Наташа. Још давно-давно казала је: „Наш сликар никад у претсобљу не скида каљаче. У њима непрестано тапка по ходнику и свуда нешто цуња“.

— Ех, баш је та твоја тетка Наташа врло досетљива ... А је ли још што о мени говорила?

— Ништа. А мама каже: „Је ли тај ваш сликар добар неки човек?“ А тетка Наташа вели: „Нека га ђаво носи, нећу о њему ни да мислим ...“

Поћуташе. Први проговори гост:

— Чика-сликаре, поред чега стоји та тетка коју сликаш?

— То је колиба, пријатељу мој, — објасни сликар.

Малишан неповерљиво одмахну главом и осмехну се, као човек који се не да обманути:

— Та каква колиба! Колиба ... Као да ја никад нисам видео колибу! Колиба је, брате мој, велика, а ти си ту насликао некакву смокву.

Уметник стаде да објашњава:

— То је перспектива. Разумеш ли?

— Не разумем. Ни ти не разумеш. Кад би разумео, ти би насликао или колибу или ту перспективу.

— Ох, боже!... То је колиба у перспективи. Она је далеко, па због тога изгледа мала.

— Што се ти, чико, ту запетљаваш? Колиба далеко, а тетка близу! А тетка се наслања баш на саму колибу. То не иде.

— Хвала ти лепо на савету, — рече сад већ злурадо уметник.

Поћуташе неко време, па опет поче гост:

— Чика сликаре, ко је та тетка?

— То је портрет. Разумеш ли?

— Разумем. Него, не знам зашто ова тетка има зелено лице?

— Како зелено? Где ти видиш зелено?

— Ено ... ено... Па и нос јој је зелен. Видиш ли?

— Хм ... да ...

— Баш је то смешно!

— Но, но, мали! Боље би било да идеш до твоје тетке Наташе. Ти се, свакако, дружиш с Лидочком, њеном ћерком?

— Ја Лидочки нећу ићи. Посвађао сам се с њом.

— Треба да ...

— Зар мало што треба ... Ову тетку такође треба сликати не зелену, већ као кожа да буде.

— Како, како?

— Као кожа — ето како. А твоја је упола црна.

— Откуд је то црно?

— Па сигурно не пере ноге. Ноге су јој црне.

— Па ти си, брате, критичар.

— Критичар, него шта.

— Видим да ти се моја слика не свиђа.

— Не, зашто, ја се и сам радо бавим сликарством. Јуче — не, није јуче но прекјуче — насликао сам рибу, а риба јаше птицу. А птица уједа медведа за ухо. Ето шта сам ја насликао!

— Та ти си, брате, гори футуриста од мене.

— Да, ја сам футуриста ... А зашто је твоја тетка ћелава?

— Како ћелава? Зар не видиш фризуру?

— Видим, али ми се чини да то није фризура него ћела ... Зар има таквих фризура?

— Па ти ме сасвим уби. Велики си мангуп!

— А зашто ме ти, чико, грдиш? Ако мислиш да сам ја мангуп, онда ће бити боље да идем кући.

— Не, не, остани. Ја сам се шалио. Ниси ти мангуп. Ти си посматрач из публике.

— А зашто она, чико, није мокра?

— Ко?

— Па та твоја тетка.

— А по чему мора бити мокра?

— По томе што киша пада на твојој слици. Видиш: све је тако влажно, влажно и тамно. Баш као да пада киша. Само што не севају муње. Кад киша пада, муње севају.

— Ти си неко чудно дете.

У то се иза врата у ходнику зачу строг женски глас:

— Аљоша! Где си! Одмах долази овамо! Ти сметаш чика-сликару.

Овде се глас промени и рече слатко, обраћајући се очевидно самом уметнику:

— Он вам, зацело, много смета?

— Ни најмање, — одговори сликар. То је тако паметно дете. Ја с њим расправљам о сликарству.

Сликар помилова малишана по глави, а малишан рече озбиљним тоном:

— Боље ће бити да идем. Иначе ће ме опет грдити што не слушам и што не умем да се понашам кад сам у гостима ...

И малишан се одлучним корацима упути кући. Он је једини умео да сликару каже искрено оно што је о њему сав свет говорио иза леђа.

Кад „романтично настројене душе“ читају о старим временима, оне обично мисле на дворце окружене назубљеним зидовима, ритере у гвозденим оклопима, отмене даме и дугокосе пажеве који носе дугачке шлепове њихових раскошних хаљина.

свечаној одори државника; сомотске шлепове како се вуку каменим стубиштима на којима се повлаче масне кости од последње гозбе; плаве свилене ципелице отмених Венецијанки на плочницима преко којих се слива сва нечистоћа из кућа; светле, готово беле панталоне неког витеза на којима се виде трагови јахања на свеже на-

Жуч старог вола

Али, нашла се једна практична домаћица која је, читајући о тим „лепим старим временима“, уместо раскошних хаљина и шарених лепеза видела нешто друго: трагове паштете од дивљачи на свиленој долами ритера; масне мрље на мазаном кожном седлу. И згрануто се запитала: „Шта су ти људи радили са својим запрљаним оделима у време кад још није било хемиског чишћења?“

Све до 1787 године, било је само руком тканих штофова и осталих тканина. Једна државничка одора захтевала је многе седмице, па чак и месеце, напорног рада. Цену једне хаљине коју је носила по лепоти и злу чувена Лукреција Борџија једва можемо данас да схватимо: износила је петнаест хиљада златних дуката. Чакшире племића на двору француског краља Шарла IX стајале су 60 до 100 фунти. Јасно је да се тако скупа одећа није могла, кад се запрља, једноставно бацити. А људи су онда

Јасенове шушке

имали много више прилике да се замасте и запрљају него ми данас.

Листа средстава за чишћење из тих времена потсећа на кујну какве вештице и црну магију. Жуч од вола, паучина, гумиарабика, биљка сапуњара, шупље кости, устајала мокраћа, жуманце од јајета, кључало млеко, мед, земља за ваљање сукна, шалитра, поташа, шушке од јасена, брашно од пасуља, кисело тесто од јечменог брашна, вода с туткалом — то су била гарантована средства за чишћење и уклањање флека којима су се служиле наше пра-пра-прабабе.

Кад би жена Јулија Цезара приметила да тога њеног господара није више довољно чиста да би се у њој могао појавити у Сенату, слала ју је у једну од „фулоника“ — ваљаоница сукна, хемиских чистионица оног времена. Тамо би је потопили у велику кацу с водом којој је додат цеђ, а затим би је ваљари газили ногама док не посустану од умора и трљали иситњеном иловачом. После честитог чишћења, вунену тогу снажно су четкали кожом од јежа или лишћем од чичка, да би опет постала чупава.

Вековима пре проналаска сапуна, жене су брале траве сапуњаре, које расту дивље, и из њиховог корења, бобица и коре цедиле сок који се у води пени. У Европи се највише употребљавала трава сапуњара црвенкастих цветова, једна врста дивљег каранфила, која изобилно расте на обалама река. Из њеног лишћа некадашње домаћице цедиле су сок који отстрањује масне мрље с вунених и ланених тканина, сомота и свиле. Међутим, како су кројеви хаљина и одела постајали све компликованији, показало се као најпрактичније расфарати одело, па поједине делове опрати у пени биљке сапуњаре. Делови су се затим поново састављали, и то руком, јер је машина за шивење пронађена тек 1841 године.

Друго омиљено средство за чишћење била је жуч од старог вола растворена у кључалој води. Овај уварак нарочито се употребљавао за уклањање „тврдоглавих“ масних мрља, од коломаза, например. После тога, штоф је потапан у воду којој је додат лепак, да би му се повратила апретура. У исту сврху служили су мед

Врела иловача

и гумиарабика. Пошто би се скинуле масне мрље, читаво одело истрљало би се ситним, влажним песком, а затим се добро ишчеткало. Две-три капи маслиновог уља утрљане у штоф помоћу меке четке вратиле би му пређашњи сјај.

Веома успешно деловао је и јак раствор од шушки јасеновог дрвета у води, коме би се додало мало гумиарабике. Шушке би упиле масноћу и прљавштину, док би гумиарабика дала тканини стару „форму“. Тако опрано одело сушило би се у сенци, а затим добро ишчеткало.

Крзнене ствари чишћене су врелом иловачом која би се добро утрла у крзно, а затим ишчеткала.

Сапун је ушао у општу употребу тек у 16 веку, али се све до 19 столећа правио искључиво у кућама.

Хемиско чишћење без воде и сапуна откривено је сасвим случајно. Наиме, једна девојка непажњом је превруула тер-

и друго — на листи средстава за хемиско чишћење у прошлости

пентинску лампу преко једне штофане хаљине и — догодило се чудо: поквашени део просто је синуо од чистоће.

Прву радњу за хемиско чишћење отворио је неки „месје“ Жоли у Паризу, 1845 године.

ЊИХОВО ВРЕМЕ ЈЕ ПРОШЛО...

Позоришни шаптачи преживљавају своје последње часове. Крајем прошлог века у Паризу их је било око стотину; данас их је само десет. Десет њих који се у-

МАДАМ ЖОРЖЕТ

влаче у изврнуте сандуке који су, још колико јуче, стајали у првом плану сваке позорнице.

Јер, позоришним теоретичарима и мислиоцима драмске уметности одједном је почела да смета ова кутија која вири

МАРИЗА ДЕ ВРАНТ

испод завесе. Њен облик и ко зна какве све смешне тајне везане за њено име постали су као нека увреда њиховом генију. И тако је шаптачка кутија заузела своје место у — продавници старина.

ИВОН МАРТИАЛ

Међутим, они који воле позориште, они који никад не улазе у позоришну салу осветљену блештавим лустерима а да им срце не задрхти, они који не могу да гледају у огромну, непокретну завесу а да не помисле на многе незаборавне тренутке доживљене пред њом — они не гледају без туге како ишчезава сликовити и љупки свет шаптача.

Али, ако то желе, они могу да пронађу у старим новинама и часописима цртеже и фотографије ових људских сенки смештених у мрачној рупи, са шакама постављеним у облику левка испред уста, увек спремних да прискоче упомоћ глумцима које изда памћење. Но, овај пијетет не служи ничему. Шаптачи су осуђени на смрт.

Најбоље плаћени суфлер на свету зарађује 45.000 франака месечно

Последње уточиште традиције, позориште „Комеди франсез", задржало је шаптача. Чак га је подигло на ранг „скриптбоја", што је у неку руку помоћник редитеља. Његову „кутију" сматрају најудобнијом у Паризу. Зато се Рене Иве, младић од 28 година, не жали на суровост која прети да уништи његову професију.

За време проба он брижљиво бележи целу режију, црта планове и макете, звони кад се заврши дијалог једне сцене и треба да почне друга, утврђује улазак глумаца на сцену. Он исто тако управља светлосним ефектима, дајући знак звоном техничарима. Он има на располагању и телефон, који му омогућава да чује јадиковања електричара, али не може да им одговори, јер би његов глас сметао глумцима на сцени.

Рене Иве дипломирао је на филозофском факултету пре но што је ступио као шаптач у „Комеди Франсез". Кад је почео да развија диплому, директор драме га је прекинуо:

— Све те ваше студије не вреде ништа! Ваше способности видећемо тек кад уђете у „рупу".

Те вечери давала се „Зимска бајка". Глумци нису били расположени према новом шаптачу. У другом чину, један познати глумац учини једва приметну паузу у изговарању своје улоге. Рене Иве имао је урођену способност да предосети овај тренутни губитак меморије — то је, уосталом, оно у чему лежи уметност великих шаптача: шапнути унапред! —

РЕНЕ ДАСТАНГ

и он му добаци следећу реч. Излазећи са сцене, глумац рече својим друговима:

— Схватио је!

И тако је те вечери најугледније позориште у Паризу ангажовало најмлађег суфлера у Француској, који је најбоље плаћен у својој струци: 45.000 франака месечно.

Свађа између „државних" и приватних

Али, док су у „Комеди франсез" једног шаптача подигли на ранг помоћника редитеља, у великој париској „Опери" и у „Опери комик", напротив, бивши шефови оркестра и стари, ислужени певачи постали су шаптачи. У „Опери" он се зове М. Жил, и у своје време био је носилац прве награде у конзерваторијуму. Двадесет година публика га је слушала како пева у „Таиси" и „Ромеу и Јулији". Њега, уосталом, није издао глас већ — ноге. Оболео је од хроничног реуматизма и сишао под даске по којима је некад ходао. На италијанском и француском језику он „баца" музичке фразе певачима кад понегде запну. Чак је и славном певачу Борису Кристофу, кад је овај први пут певао Бориса Годунова, помогао кад је погрешио.

Арман Клене, стар 75 година, шаптач је у „Опери комик" већ две деценије, а пре тога дуго је руководио хором. За време проба он замењује шефа оркестра, а за време претставе даје такт певачу који не може да види диригента. Арман Клене је задовољан својом судбином и сматра да је овај начин повлачења из глумачке каријере врло пријатан.

— То није нимало чудно, — додају шаптачи из приватних позоришта. — Шаптачи у државним позориштима и не знају колико су срећни. Њихове плате су пристојне. Једино на шта могу да се пожале јесте то што су припојени синдикату гардеробера, а не синдикату редитеља. Док ми...

У позоришту „Париски буфо" шаптач је бивша глумица Ивона Мартиал, која има 70 година. Она очајава што је шаптач, јер би желела да још игра „кокете". Али, авај! Од свог некадашњег позива сачувала је само вештачке трепавице и мали вео.

Чувени Бернштајн није дозвољавао да позориште остане без шаптача, па је зато за „Амбасадоре" ангажовао за овај посао некадашњу глумицу Маризу де Брант, која има изврсну дикцију. Али, Бернштајн је умро. Колико ће га дуго наджифвети његов шаптач?

У шаптачкој рупи чувеног позоришта „Варијете", једна стара дама, седе косе плаче за својим изгубљеним гласом: пре тридесет година била је позната оперска певачица.

Госпођа Жоржет, шаптач у комичном позоришту „Пале ројал", увек је одевена у црно, у знак жалости за бившом каријером играчице, и смеје се само кад је у позоришту.

— Кад одем одавде, умрећу, — има обичај да каже.

У позоришту „Сара Бернар", шаптач Мари-Терез Дариез, шћућурена у својој рупи, подрхтава јер јој је готово 80 година, јер се плаши за нерве својих глумаца, јер се сваке вечери плаши да не изгуби последњи метро...

Прва француска спикерка на радију, Рене Дастанг, данас је шаптач у позоришту „Жимназ" и радо препричава успомене на велике глумце.

Да, све су то само успомене. Али, ако једног дана и ова позоришта, по угледу на друга, укину шаптаче, да ли ће се моћи живети од успомена? У многим позориштима више

АРМАН КЛЕНЕ

нема ни трага од шаптачке кутије и одговор је свуда исти:

— Ми немамо шаптача, њихово време је прошло.

Преостали шаптачи — то је једна од последњих концесија заборављеним талентима који

МАРИ-ТЕРЕЗ ДАРИЕЗ

умиру. Јер, у шаптачкој кутији ови стари глумци, слабо плаћени, закопани под даскама по којима су некад поносно ходали, ипак удишу мирис плишаних фотеља и прашину кулиса. А то за њих значи живот.

РЕНЕ ИВЕ

Иза њихових леђа блеште светлости рампе. А шаптати, то је ипак у неку руку — играти...

СКУНКС МАМАЦ ЗА АЛИГАТОРЕ

Индијанци који живе у сливу реке Амазона лове алигаторе помоћу необичног мамца: скункса, врсте америчког твора који испод репа има једну жлезду из које лучи течност веома јаког и непријатног мириса. Индијанци их хватају још сасвим мале, док су у гнезду, и подижу их заједно с домаћим животињама. Јер, припитомљен скункс не употребљава своје убојно оружје против оних које познаје.

Кад Индијанци крену у лов, они понесу са собом неколико припитомљених животиња. У случају да наиђу на алигатора, они му баце скункса. Ако га алигатор прогута, изгубљен је. Јер, подрепна жлезда мртвог скункса излије се у алигаторовом желуцу, испуни га ужасним смрадом који продире у све органе и алигатор, ошамућен њиме, уопште се више не опире. Индијанци га тада лако убију и извуку на суво. Међутим, ако се догоди да алигатор не прогута читавог скункса, већ почне да га жваће, од лова нема ништа. Јер, чим осети смрад, алигатор испљуне мамац и зарони на дно реке.

Индијанци лове алигаторе ради меса и коже на трбуху која се употребљава за израду скупих галантериских производа.

Да ли је који пут вршена регулација Дрине

После Првог светског рата почело се мислити да се Дрина колико-толико регулише, како би се на њој могао обављатиереднији саобраћај сплавовима. До 1928 године извршени су многи радови на чишћењу Дрининог корита, и то од Бастаха па на дужини од

113 километара. Регулисано је више од педесет места, међу којима је било и таквих где су сплавари толико пута страдали. На тај начин, док су раније Дрином могли да плове само сплавови с највише 25 кубних метара грађе, омогућен је саобраћај сплавовима са 40 кубних метара грађе.

И ОВАКАВ РЕКОРД ПОСТОЈИ

Људи су постизали разноврсне рекорде, па ево једнога од пре близу двадесет година. Тај рекорд постигнут је у скакању коња у даљину. Ова спортска дисциплина и данас постоји у неким земљама у свету.

Светски рекорд у овој врсти скакања поставио је пре 18 година Аргентинац Бруцерас, на такмичењу у Буенос Аиресу. Јашући коња, он је постигао скок од 7 метара и 65 сантиметара. Тај резултат био је бољи за читавих 15 сантиметара од ранијег рекорда, који је држао Француз Кадриес од 1933 године.

КОЈА ЈЕ ОВО ЖИВОТИЊА?

На слици вам приказујемо дивљег јарца или козорога (Capra ibex). Козорог је био некад врло распрострањен на Алпима, али је због неразумног ловљења готово потпуно утамањен. Има јако и веома снажно тело, дуго до 80 сантиметара. Рогови су му уна-

зад повијени; код мужјака су дужи, а код женке краћи. Иначе, живи и на високим планинама у Азији. Може бити тежак до сто килограма. Скаче невероватно лако са стене на стену.

КИТОЛОВАЦ КОЈИ НЕЋЕ УЛОВИТИ НИЈЕДНОГ КИТА

После вишегодишњег стрпљивог рада у слободним часовима, неки Орландо Милани, из Чикага, направио је веран модел једрењака-китоловца. Овај минијатурни брод, тежак око 70 килограма, а дуг 1,60 метар, има сву опрему каква постоји и на правој лађи ове врсте. На његовој палуби налази се точак који покреће крму, затим дизалица за уловљене китове, топови за избацивање харпуна, помоћни чамци, два сидра и друго. Само за конопце који држе једра конструктор је утрошио преко триста метара ужади. Иако зна да овим једрењаком неће уловити ниједног кита, Милани је врло поносан на свој рад.

ЗА ТРЕН ОКА

Нови млазни ловац америчке морнарице може да лети за око 225 километара на час брже од почетне брзине метка испаљеног из револвера калибра 45.

ПРВИ партизански тенк

Почетком 1942 године, батаљони „Марко Орешковић" и „Стојан Матић" и једна чета батаљона „Огњен Прица" нападали су место Срб у Лици које су држали Италијани и четници. У Србу су све веће зграде биле претворене у утврђене отпорне тачке. Сем тога, Италијани су саградили и стрељачки заклон и више лаких и тешких бункера. Све је то учинило да је за освајање једног оваквог упоришта требало доста времена и бољег тешког наоружања него што су га имале партизанске јединице. У таквој ситуацији, командант и комесар батаљона „Марко Орешковић", Ђоко Јованић и Милан Шијан, дошли су на идеју да направе — тенк.

Стручни руководилац радова и конструктор првог и јединог партизанског тенка био је Стево Брозовић, борац у батаљону „Марко Орешковић". Он је с неколицином другова пронашао гвоздену грађу на једном напуштеном радилишту Унске пруге. У једном усеку на Штрбачком Буку нађени су точкови и осовина бетонске мешалице, а у непосредној близини железничке станице Лоскун део вагонске цистерне. Пронађене су још и две велике гвоздене плоче, које су имале да штите цистерну, односно будући тенк, од пушчаних метака. Сав овај материјал пренет је, углавном, људском снагом, до села Небљуса, где је почетком марта, у ковачкој радионици Раде Љубојевића, почела израда тенка.

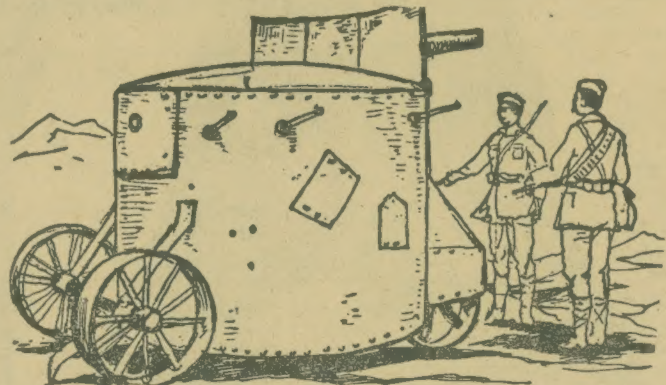

Радило се ужурбано, дању и ноћу, па је тенк био готов за 21 дан. Да би се утврдила његова пробојна издржљивост, извршено је пробно митраљирање на раздаљини од 100 до 300 метара. Зрно је пробушило један оклоп, па је додат други, да би се тенк потпуно заштитио.

Окосницу тенка чинила је округла купола од вагонске цистерне, висока 1,25, а пречника 1,70 м. Са спољне стране купола је била обложена са две савијене челичне плоче, одвојене једна од друге неких седам до осам сантиметара. Тај простор био је испуњен песком и кудељом. На предњој страни тенка налазила се челична плоча, у коју су биле усађене три челичне цеви — имитација противтенковских топова.

Тенк се кретао помоћу три точка скинута са бетонске мешалице; један је био напред, а друга два позади. На предњем точку налазио се уређај за управљање тенком, а поред задњег десног точка једна полуга која је употребљавана за кочење на стрминама.

У тенк се улазило кроз мали четвороугаони отвор на задњој страни. У њему је било места за шест војника, који су сами покретали тенк или је био покретан коњском снагом. Наоружање овог духовито конструисаног ратног средства састојало се углавном од пушкомитраљеза и пушака.

Тенк је припадао батаљону „Марко Орешковић", а прву његову посаду сачињавали су Милан Жежељ, његов заменик Милош Растовић, Стево Брозовић и још пет бораца.

Први партизански тенк није учествовао у нападу на Срб, иако је ради тога и прављен. Кад је био готов, ово место већ је било ослобођено. Партизани су га тада пребацили до Доњег Лапца. Даље га нису носили, због његове тежине и тешке покретљивости, као и због нове непријатељске офанзиве. Тенк је укопан у земљу, па је у току лета 1942 године служио као склониште партизана од митраљирања непријатељских авиона. Од тога времена па до 1945 служио је као бункер нашим снагама, а и непријатељу, према томе у чијим је рукама било то подручје.

Сада се овај партизански тенк налази у музеју Народне револуције у Загребу.

Колико је пало граната на Београд у Првом светском рату

За време Првог светског рата, Београд је много страдао од бомбардовања. Срушен је велик број кућа, а погинуло је много људи. Неки сматрају да је на Београд 1915 године пало преко сто хиљада разних

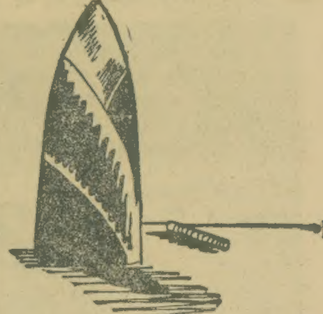

непријатељских граната. Кад би се све те гранате излиле у гвожђе, добио би се челични блок од три километра дужине и десет метара дебљине. То отприлике изгледа као кад би на Београд пао један велики метеорит.

20.000 МЕЧЕВА

Вилијам Тилден, један од најбољих тенисера свих времена, прославио је 1940 године редак јубилеј. Он је до тога времена одиграо 20.000 мечева. Тилден је играо у свим земљама света и учествовао је на многим аматерским и професионалним турнирима. У време јубилеја имао је четрдесет година.

ПАКЛЕНА ВРУЋИНА

За испробавање отпорности појединих делова за авионе и дириговане пројектиле, сада су израђене пећи у којима се развија температура од 7.200 Целзијевих степени.

БРДО ЦЕМЕНТА

Да би се изградило постоље уређаја за испаљивање једне ракете, потребно је, поред осталог, утрошити око 3,200.000 килограма цемента.

ДА ЛИ СУ ДЕЛФИСКЕ ИГРЕ ДРЖАНЕ СВАКЕ ГОДИНЕ?

Делфиске игре у Делфима, које су држане у част бога Аполона, по свом значају долазиле су одмах после Олимписких игара. У почетку су

приређиване сваке девете, а доцније сваке пете године. То су најпре биле само музичке утакмице, којима су касније придружене и гимнастичке игре.

САТЕЛИТИ ЗУЈЕ

Годинама су стручњаци за радиофонију трагали за невидљивим космичким „мушицама" које зује у нашој атмосфери. Ове звуке, чије порекло нису могли да утврде, назвали су „хор зоре", зато што су се појављивали углавном у свитање. Канадски физичар Стори изнео је у своје време претпоставку да зујање производе наелектрисане честице које се не могу видети голим оком. Оне се окрећу око Земље као и сви други пратиоци око својих небеских тела. Сасвим недавно, два америчка научника са Универзитета у Стенфорду, Роберт Хеливел и Ернест Герилс, проверили су Сторијеву претпоставку. Они су, пуштањем звука у васиону, успели да добију његов одјек, јер се звук одбијао од ових сићушних сателита. После пуштања два совјетска вештачка сателита, установљено је да и они емитују звуке, само знатно јаче, и да је помоћу радија могућно пратити њихово кретање чак и онда кад се не хватају емисије које дају њихове отпремне станице.

WALT DISNEY

ПЕРИ

ПРЕМА ПРИЧИ ФЕЛИКСА САЛТЕНА АУТОРА „БАМБИЈА"

Да ли постоји могућност да се васионом крећу космички бродови које су саградила нека друга разумом обдарена жива бића? Да ли људи, ако би им успело да продру у васиону, морају рачунати с тим да ће тамо срести „летеће тањире“ или нека друга међупланетарна возила која су се отиснула с далеких звезда или сунчаних система? Ова питања о којима се недавно расправљало на Франкфуртском конгресу немачког друштва за испитивање космичких пространстава постала су врло актуелна због пионирских достигнућа совјетских научника и техничара. Овде објављујемо чланак Хајнриха Фауста посвећен овом проблему који се још налази у области научних претпоставки.

ДА ЛИ НЕКА БИЋА ЛЕТЕ ВАСИОНОМ

Од 4 октобра кружи по небу први совјетски сателит, путем што му га је човек одредио, а у међувремену је пошао за њим други, знатно већи. Ови вештачки сателити замишљени су као продор претстраже у васионски простор; она треба да испита тамошње прилике и обавести човека шта га очекује кад једног дана и сам продре тамо.

Из досад неометаног кружења сателита могло би се закључити да је узнемирујуће питање о величини опасности од метеорита — колико нам је то данас познато — добило повољан одговор. Досадашње понашање сателита није нам дало доказа о немогућности будућег човековог лета у свемир. И то нам даје даље наде.

Али, питање о доступности других планета нашег сунчаног система не би се могло овде ставити у први ред. Ми хоћемо да посматрамо друге планете не као циљ, већ као могућну полазну тачку за отискивање у васионски простор. Да ли далеким космичким пространствима можда већ негде лете разумна бића с једне планете на другу? Немогућно нам је, разуме се, дати емпирички сигуран одговор на ово питање, али можемо ипак, на основу данашњег знања, да кажемо какви изгледи постоје за то.

СТО ТРИЛИОНА СУНАЦА

Нашој, вероватно егоцентричној и ограниченој, васиони приписује се старост од неких пет или можда шест милијарди година. Чудновато је да наша Земља не изгледа много млађа. Постанак нашег планетарног система уследио је дакле — ако је то време тачно — релативно скоро после постанка космоса у облику одвојених звезданих система.

Прво питање је сада: колики је број планета у васиони? Да звезде некретнице имају тамне пратиоце, то је „астрономија невидљивог“ већ у више махова закључила из гравитационог дејства ових пратилаца. По себи се разуме да се притом могу открити само пратиоци релативно великих маса, које знатно надмашују Земљину масу. Такође је разумљива претпоставка да има мањих пратилаца можда Земљине величине које не могу открити ни најпрецизнија мерења наших астронома.

У својој процени будимо врло обазриви! Ако допустимо да само десета звезда некретница показује планетарни систем и да је од свих тих планета опет само десета Земљи слична, онда број од сто милијарди звезда некретница у нашем галактичком систему не би био превисок.

Колики је, пак, број галактичких система у целокупном космосу? Професор Ваде цени да се циновским телескопом на Маунт Паломару може ухватити светлост с „неколико милијарди“ спиралних маглина. Али, васиона је још већа од простора који се може телескопом сагледати. Ако број спиралних маглина у васиони означимо са десет милијарди, онда долазимо до броја који и професор Јордан наводи у својој процени.

Пошто су спиралне маглине већином мање од наше галактике, ми ћемо из предострожности узети број од само десет милијарди сунаца у једном галактичком систему. Морали бисмо, дакле, оценити да у васиони има најмање десет милијарди пута десет милијарди, или сто трилиона сунаца. А пошто ми тек сваком стотом сунцу желимо доделити једну Земљи сличну планету, то морамо претпоставити да постоји један трилион Земљи сличних планета.

Следеће питање је: да ли на овом трилиону планета сличних Земљи постоје жива бића. Затим морамо поставити питање да ли се тај претпостављени живот развио до врхунца разумом обдарених бића.

Носилац животног процеса је молекул беланчевине. Он је, међутим, само један од баснословно великог броја других могућних молекула беланчевине. Највећи број за који ми имамо име је децилион, тј. јединица са 60 нула. Овде, пак, имамо пред собом количину која се претставља помоћу јединице са 1000 нула.

Откуда то, питало се, да је приликом постанка живота на Земљи створена баш та одређена врста беланчевинастог молекула, и да ли је то био једини молекул, који је тиме постао прамолекул свега живог? Може се проверити да време од постанка живота није било довољно да се образује ниједан једини функционално способан молекул беланчевине.

Тако је остао закључак да је постанак живота на Земљи могао бити само јединствен, крајње невероватан случај природе. Па и при постојању једног трилиона планета сличних Земљи, морао би се извести закључак да у далеком свемиру нигде другде не може бити живота.

Међутим, у овом доказивању превидела се једна ствар. Прећутно је учињена претпоставка да, у хемиско-енергетском погледу, све комбинаторске могућности имају једнака права. Али, ми знамо из хемије да постоје једињења која над осталим једињењима с бројно истим атомским саставом имају велику енергетску превагу, мада се од њих разликују само у распореду атома. Зар животворни молекул беланчевине нема ту изванредну хемиско-енергетску превагу по себи у односу на остала могућна једињења?

Та претпоставка изгледа знатно вероватнија него претпоставка о јединственом, изузетном случају у природи. У њену корист говоре и опити изведени пре неколико година, у којима се подражавало односима у нашој атмосфери, о чему наводимо као пример експерименте Стенлија Милера у САД. Милер је кроз систем повезаних цеви пуштао гасове атмосфере у току једне седмице, а затим је кроз цеви слао електрична пражњења. Тако је добио супстанце које се више нису могле означити као мртве, као неорганске. Он је, например, могао показати протеине који су саставни делови беланчевине. Да ли би стога требало да се и овде говори о изузетном случају природе, а тако и у погледу других експеримената који су потврдили Милерове резултате? Морамо извести закључак да су се у Милеровој апаратури образовале такве атомске диспозиције које имају хемиско-енергетску превагу над осталима, те смо такође дужни закључити да је та хемиско-енергетска предност и код постанка живота одиграла одлучујућу улогу, да су, дакле, у организовању живота молекули беланчевине заузимали изузетан положај.

НИЈЕДНА ПЛАНЕТА НИЈЕ СЛИЧНА ДРУГОЈ

Потпуно је јасно да се један трилион Земљи сличних планета са живим бићима не налази у оном стадијуму развитка који је карактеристичан за врхунац животног развоја. На многима од њих живот као да није достигао стање слично ономе на Земљи, утолико пре што је Земља у поређењу с космосом већ релативно стара. Стога би требало да је развитак код неких био бржи него код нас. Биће да је живот на некима од њих одавно прешао свој врхунац, а код многих је духовни развитак напредовао даље него код земаљског човека.

Међутим, ми не желимо да превидимо једну ствар. Неколицина истраживача сматрају ледено доба као прави потстрек за постанак човека. К. Ф. Вајсцекер каже: „Брзе промене спољних услова живота стално погодују даљем стварању тела. Такво радикално погоршање животних околности морало је да повећа тражњу и вредност разума, што није био случај у условима благог поднебља претходног терцијарног доба“.

Не смемо заборавити да смер развоја живота зависи од тако многобројних чинилаца средине да би се једва могле наћи две планете са истим животним развитком. Ледено доба не претставља погоршање животних прилика; оно не мора да захвати једну целу планету. Осим тога, потстрек за стварање интелигенције не треба увек тражити у погоршању средине. Из ових разматрања морамо извући бар тај закључак да ће апсолутно бити и таквих планета на којима се живот богато развио.

Овим планетама морамо прикључити и оне на којима су спољни услови ометали стварање умних бића. У питању су евентуалне мале планете са живим бићима, које су кроз своје фазе развитка тако брзо пројуриле да су животни услови ускоро почели да се погоршавају, много раније него што је постигнут стадијум за постанак умног бића.

На малим планетама долази до неке врсте утакмице између развитка физичког амбијента и развитка живота. Ако развитак физичке средине остави животном развитку довољно времена за стварање умних бића, ова ће бића бити у стању да се и даље развијају, стварајући вештачку средину ако би се спољни услови опет погоршали. Ако, пак, развитак физичке средине не остави животном развитку довољно времена, онда ће живот на тој планети опет ишчезнути, не створивши разумног створа.

ГОСПОДАРИ ОНИХ ЗВЕЗДА

Тако долазимо до закључка да се од претпостављених трилион планета у нашој васиони нипошто не сме сматрати да су све оне насељене разумним бићима. На многима од њих тек ће у будућности настати ера стварања разумом обдарених бића, јер је постанак нових звезда некретница и планетарних система још у току.

Ако ми из тих разлога, и с обзиром на дубоку старост наше Земље, од једног трилиона Земљи сличних планета издвојимо само милионити део тих планета, онда се још може рачунати на један билион планета на којима се сада налазе разумна бића.

Период од постанка човека на Земљи до тек насталог почетка међупланетарне ере на њој трајао је само неколико хиљада година, тако да смело можемо рећи да на билион планета можда већ постоји или непосредно претстоји васионско летење. Ми можемо и смемо бити уверени да већ негде у космосу мирно крстаре васионски бродови. Њих су саградила разумна бића чије постојање, додуше, не можемо доказати, али чије би порицање одговарало самохвалисању земаљског човека које се граничи с мегаломанијом.

Досад се целокупно наше излагање односило на садашњост. Но, наша би разматрања била непотпуна ако не бисмо посматрали проблем међупланетарног лета с космичко-временског гледишта. Ако међу 100 трилиона сунаца само на стомилионитом делу налазимо планете с разумним бићима, онда је врло мало вероватно да ће се срести таква бића са две различите планете. Овде се свакако претпоставља да ће се једном остварити међузвездани космички лет. Не простор, већ време игра овде непријатну улогу. Јер, догодиће се врло ретко да разумна бића истовремено постоје у истом планетарном систему на две различите планете. Док једни настану, други ће изумрети.

С тим у вези можемо замислити да ће се у далекој будућности васионски бродови са Венере спустити на Земљу кад код нас не буде више ниједног живог човека. Не дели нас само простор од разумних становника других планета, већ и време.

ДЕЧЈЕ ИГРЕ

НАТЕЗАЊЕ УЖЕТОМ

Ова игра може се играти у дворишту, у пољу, али и у каквој већој затвореној просторији. Најједноставније је натезање ужетом између два играча. Кад их има више, онда могу и сви да играју, али тада морају да се поделе у две групе. Зато број играча треба да буде паран, како би их на свакој страни било подједнако. Свака група добије по један крај ужета, које треба да је дугачко пет до десет метара, а дебело најмање као прст. На дати знак, сви играчи се поређају поред ужета, а на следећи знак чврсто ухвате уже и из све снаге стану да вуку на своју страну. Свакој групи одреди се циљ и она која прва до њега дође победила је. Да би се постигла права победа, мора да се бар трипут узастопце победи, или пет пута прекореда .

СВЕ ДУБЉЕ У ПОТРАЗИ ЗА НАФТОМ

Највиши торањ за бушење нафте у Европи биће подигнут код места Хоенфелде, у Немачкој. Он ће омогућити продирање у земљу до дубине од 5.000 метара. Сматра се да су ова налазишта веома велика.

Walt Disney's

ОД ИКАРА ДО РАКЕТЕ

ОНИ СУ ИЗУМЕЛИ И РАКЕТЕ ... ШАРЕНЕ ПРСКАЛИЦЕ ЗА ВАТРОМЕТ И ЗМАЈЕВЕ

СВЕ СУ ТО, ДОДУШЕ, БИЛЕ САМО ИГРАЧКЕ ... АЛИ ОНЕ СУ МОГЛЕ ДА СЕ ОТКИНУ ОД ЗЕМЉЕ! ТО ЈЕ ПРВИ ЧОВЕКОВ КОРАК КА ОБЛАЦИМА.

ПРВИ СЛЕДЕЋИ ПРИЛОГ ОСТВАРЕЊУ СНА О ЛЕТУ ДОШАО ЈЕ ИЗ ИТАЛИЈЕ У 15 ВЕКУ...

ИТАЛИЈА

СЛАВНИ СЛИКАР ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ, ТВОРАЦ ЧУВЕНЕ „МОНА ЛИЗЕ“ ЧЕСТО ЈЕ ОСТАВЉАО СВОЈУ ПАЛЕТУ ДА БИ СЕ БАВИО НАУКОМ. ОН ЈЕ СТВОРИО ТЕОРИЈУ О ЛЕТЕЊУ, ВЕОМА НАПРЕДНУ ЗА ОНО ВРЕМЕ, И ПРОВЕРИО ЈЕ НА СВОЈИМ МОДЕЛИМА ...

ПРВОМ ПАДОБРАНУ НАПРИМЕР...

...И ПРВОМ ХЕЛИКОПТЕРУ... „ВАЗДУШНОЈ СПИРАЛИ“, КАКО ЈЕ ТО ЛЕОНАРДО НАЗИВАО. ЊЕГОВИ МОДЕЛИ СУ БИЛИ ПРИМИТИВНИ... АЛИ СУ ЛЕТЕЛИ!

НАСТАВИЋЕ СЕ

Када је Лаза Костић ПОЧЕО ДА ПЕВА

Нека млада девојка запитала је једном у друштву познатог песника Лазу Костића, који је у то време и сам био прилично млад човек:

— А када сте почели певати?

— Онда када сте ви почели плакати! — одговорио је Лаза Костић.

*

Познајете ли СВОЈУ ЗЕМЉУ

Многи наш град има понеку грађевину, стару или нову, која претставља његову знаменитост или је занимљива за оне који га посете. Зграда ко-

ју видите на слици налази се у једном нашем већем граду. Да ли се можете сетити који је то град?

(То је такозвани Неботичник, облакодер у Љубљани)

*

ПОГИНУО пре објаве рата

Пешадиски капетан прве класе Никодим М. Рацић, родом из села Даретине код Чачка, био је први официр српске војске који је погинуо 1912 го-

дине, и то пре објаве рата. Он је био командир треће граничне чете на отсеку према Косову. Видно се истакао у борби на Лисицама (гранична караула), која је вођена 5 октобра 1912 године, којом приликом је и погинуо. Захваљујући држању Никодима Рацића и његовог одреда, био је отворен пут Трећој српској армији за наступање ка Косову.

*

ЗА ОНЕ КОЈИ ВОЛЕ И ПОЗНАЈУ ПОЗОРИШТЕ

Ова слика претставља шесту сцену четвртог чина једне познате француске класичне комедије, која се приказивала и на нашим позорницама. Иначе, ова комедија је први пут приказана 1664 године. Име њеног главног јунака ушло је у пословицу. Која је то француска комедија?

(Слика претставља сцену из Молијерове комедије „Тартиф“. На слици Оргон, скривен испод стола, слуша разговор између Тартифа и своје жене Елмире).

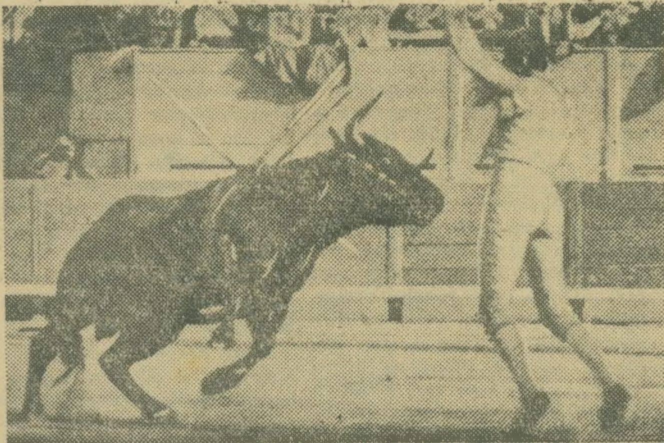

ОВО ЈЕ ПОЗА КОЈА СЕ ЗОВЕ „ВАНДЕРИЉА“. ДВАНАЕСТ ХИЉАДА ГЛЕДАЛАЦА, ОКУПЉЕНИХ СА СВЕ ЧЕТИРИ СТРАНЕ СВЕТА, ЗАУСТАВИЛИ СУ ДАХ. ЛУИС-МИГУЕЛ ДОМИНГЕН, ЛИЦЕ У ЛИЦЕ С БИКОМ, С МАЈСТОРСКОМ ПРЕЦИЗНОШЋУ ЗАБИО ЈЕ У ЊЕГА ПАР МАЛИХ КОПАЉА ОКИЋЕНИХ ШАРЕНИМ ЗАСТАВИЦАМА. ОВО ЈЕ ДРУГА ФАЗА КОРИДЕ, КОЈОЈ ЈЕ ПРЕТХОДИЛА ИГРА ПИКАДОРА НА КОЊУ, С ЦРВЕНИМ ОГРТАЧЕМ, НАОРУЖАНОГ ОШТРИМ КОПЉЕМ.

СТРАХ МЕ ЈЕ:

ПРЕ КОРИДЕ ЗА ВРЕМЕ КОРИДЕ И ПОСЛЕ КОРИДЕ...

У француском граду Арлу, једног јесењег јутра ове године осванули су велики плакати на којима се истицало крупним словима исписано име Луиса-Мигуела Домингена, поред имена Апаричија и Ромера.

То је име чувеног шпанског тореадора. Оженивши се италијанском глумицом Лучијом Бозе, обећао јој је да више неће силазити у арену, а она њему, за узврат, да се више неће појављивати на филмском платну. А пре годину дана, после дуге паузе, поново се појавио у арени, без велике рекламе, далеко од Шпаније. Давно је то било кад је, као ривал славног Манолета, узвикнуо публици: „Ја сам најбољи!“

Хотел у Арлу у коме је отсео Доминген опседнут је ловцима аутограма. Низа степенице с гвозденом оградом лагано силазе пикадори, степеник по степеник, звонећи прапорцима као циркуски коњи, укрућени као аутомати, колена утегнутих у уске панталоне.

Луис-Мигуел Доминген лежи у постељи, у својој соби, испијајући полако шољицу кафе и личи на болесника који се опоравља.

— Разуме се да ме је страх, — одговара он на питање новинара: — Увек ме је страх. Сада... за време кориде... после кориде... сутрадан...

Луис-Мигуел устаје и почиње да се облачи. Његов „момак од поверења“ помаже му да преко белих навуче ружичасте чарапе, да „ушнира“ уске панталоне, да веже црне плитке ципеле, да увуче пластрон беле кошуље.

— Постао сам поново „тореро“, јер више без тога нисам могао да живим. Моја жена је најзад схватила да ме не може спречити да дишем...

Сунце је обасјавало античку арену. У публици граја као и увек. Одржава се корида: три тореадора, шест бикова. Први Домингенов бик је осредњи, публика уздржана.

Кад је, после Ромера, поново дошао ред на Домингена, публика је схватила да присуствује једној историској борби. Доминген је био спреман да покаже шта уме. Подражавајући Ромера, са задовољством се излагао истим опасностима као и његов претходник ,али мирно и са изванредним господарењем самим собом, што је указивало да ће сваки могућни ударац роговима дочекати спреман и одбити га.

Кориди су присуствовали и писац Жан Кокто и чувени сликар Пикасо, иначе велик познавалац борби с биковима. По завршеној кориди, њих двојица су пољубили Домингена, а познати филмски режисер Клузо, по традиционалном обичају, ударио га је мачем по рамену. Затим се Луис-Мигуел попео у своја кола, носећи златни огртач који град Арл поклања највећем тореадору, ономе који покаже нешто изузетно. У овом случају то је био Луис-Мигуел Доминген.

Градоначелник Бирмингема ТРАЖИ НОВЕ ЗУБЕ

Одборници општине у Бирмингему нашли су се на великој муци. Њима је упућен најнеобичнији захтев у историји овог града. Да ствар буде чуднија, захтев је поднео сам претседник општине, Џон Гроган.

— Када сте ме поставили на овако висок и частан положај, — пише градоначелник у свом захтеву — имао сам нову зубну протезу. Као претседник општине морао сам досад присуствовати на близу две стотине банкета и услед овог мучног посла, који сам схватио с највећом могућном озбиљношћу, моји вештачки зуби су се излизали. Ви добро знате да су зубне протезе врло скупе. Да бих и даље могао достојно обављати своју дужност, морао сам набавити нову. Ако сам био принуђен на тако велики трошак служећи оштем добру нашег града, сматрам да је град Бирмингем дужан да ми плати издатак који у нормалним условима не бих морао да учиним.

Одборници општине нису одговорили „не“. Они већ неколико недеља већају о томе у коју би ставку општинског буџета могао да се стави расход за вештачку вилицу њиховог претседника.

ОГРОМНА ПРОИЗВОДЊА ДИЈАМАНАТА НА УРАЛУ

Совјетски стручњаци су у току последњих неколико година успели да удесетоструче производњу дијаманата на Уралу. Само ове године произведено је шест милиона карата овог драгог камења. Совјетски техничари сада успевају да елиминишу све мрље, угаљ и друге трунке из дијаманта „бомбардујући“ камен у циклотрону помоћу радиоактивне прашине .

СУПЕРСИНХРОФАЗОТРОН ОД БИЛИОН ЕЛЕКТРОН-ВОЛТИ

Америчка комисија за атомску енергију донела је одлуку о изградњи једног џиновског разбијача атома од билион електрон-волти. Овај оријашки инструмент за експерименте с најситнијим атомским честицама сто пута је већи од досад највећег синхрофазотрона на свету, који је изграђен у СССР.

Истовремено су на „атомском сајму“ у Њујорку први пут приказане атомске сијалице чији век износи десет година. У овим сијалицама радиоактивни криптон проузрокује усијање луминисцентних соли.

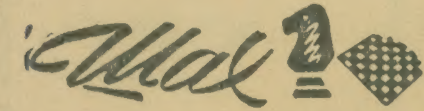

ИЛУСТРОВАНА ПРИЧА

Сразмерно кратки живот шведског краља Карла XII (1682—1718) био је веома буран, испуњен успешним и неуспешним ратовима. Поред осталих, водио је Нордиски рат у коме је победио данског краља Фридриха IV и руског цара Петра Великог, а у походу на Русију 1709 претрпео је пораз код Полтаве. После овог неуспеха, побегао је у Турску и ту провео дуже време у заточеништву. Одатле је једног дана, прерушен, побегао и после четрнаест дана узбудљивог јахања стигао у Пруску. По повратку у земљу, предузео је освајачки поход на Норвешку и том приликом погинуо од непријатељског танета.

Подељена су мишљења историчара о подвизима Карла XII и о његовим заслугама за шведску државу. Имао је талента као војсковођа, али је, због своје тврдоглавости и упорности, без потребе жртвовао животе хиљада својих војника и благостање својих поданика. Сви његови биографи, међутим, слажу се у томе да је био храбар човек и да је волео да игра шах. Око ових његових особина испредене су и занимљиве приче.

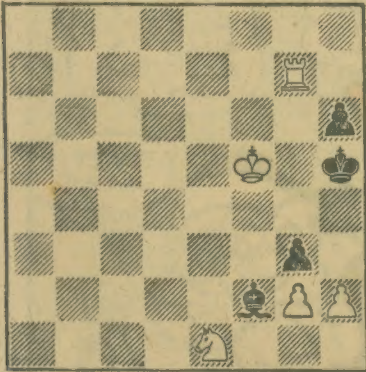

Прича се тако да је Карло XII, у току једног ратног похода, за време борбеног затишја, играо партију шаха са својим генералом Гротхусом. Једног тренутка, на шаховској табли настала је позиција у којој је краљ објавио свом партнеру мат у три потеза. Истог тренутка, долетео је залутали непријатељски метак и са табле оборио једну фигуру. Нимало се не узбуђујући, Карло XII је тада објавио мат у четири потеза. Уто зафијука други куршум и однесе с табле једног пешака. Овај губитак Карло ХП хладнокрвно је пропратио речима: „Мат у пет потеза!"

Ову војничко-шаховску причу, која Карла XII карактерише као упорног борца, илустровао је Самјуел Лојд, славни амерички састављач шаховских проблема, једним успелим проблемом. На датом дијаграму претставио је Лојд позицију у којој је Карло ХП објавио мат у три потеза. Решење проблема у тој позицији гласи: 1) Т:г3, Л:г3, 2) Сф3, ловац по вољи, 3) г4 мат. Решење проблема у четири потеза, без скакача, кога је оборио метак: 1), хг, Ле3, 2) Тг4, Лг5, 3) Тх4+, Л:х4, 4) г4 мат. Решење проблема у пет потеза, без скакача и пешака с поља х2: 1) Тг4, Л:е1, 2) Тд4, Лф2, 3) Тд1, Лг1, 4) Т:г1, Кх4, 5) Тх1 мат.

★ ★ ★

Штајниц и гуска са златним јајима

Први званични првак света у шаху Виљем Штајниц (рођен 1837 у Прагу, умро 1900 у Њујорку) боравио је једно време у Лондону. Ту је он редовно посећивао кафану „Симпсон" и свакодневно играо шах, са сваким који је то желео, наравно уз неки новчани улог. Једна од његових најбољих „муштерија", добро набијеног буђелара, губила је сваку партију против њега. С тачношћу часовника, седао је овај Штајницов партнер за сто, играо, губио и плаћао, опет играо, губио и плаћао...

Једног дана позва Штајница устрану неки његов симпатизер и опомену га:

— Зар не видите да сте на најбољем путу да убијете гуску која носи златна јаја? Стално тучете партнера, добили сте стотине партија. Може се лако десити да он изгуби вољу да игра с вама. Допустите да и он добије понеку партију и вежите га тако за мотку!

Штајницу се учинило да је ово мудар предлог и кад се опет нашао за шаховском таблом са својим богатим партнером вукао је најслабије потезе и најзад оставио даму на удару. Прошла су, међутим, и три потеза пре но што је његов партнер видео да може узети даму. Штајниц је ,наравно, одмах предао партију и почео да ређа фигуре за нову игру. Али...

— Ово је дан моје славе! Тукао сам првака света! — ликовао је срећни победник и са овим речима напустио кафану.

Штајниц га више никад није видео.

★ ★ ★

Први пут се догодило

— Први историски документ који има везе са шахом претставља једно писмено уклесано у плочу на једној од пирамида у Гизеху и потиче из трихиљадите године пре наше ере.

— Први шаховски проблем саставио је багдадски калиф Мутасим Билах за време своје владавине (834—842).

— Први званични европски документ који се бави шахом био је тестамент херцога Арменгола од Ургела из године 1020.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ПРЕВОЗ ЗЕМНОГ ГАСА ПРЕКО МОРА

Енглески стручњаци размотрају могућност превоза земног гаса из Венецуеле у Енглеску. У пределима Венецуеле где се вади и прерађује нафта, велик део земног гаса одлази неискоришћен у атмосферу, док Енглеска, например, оскудева у њему. Било би готово неизводљиво да се тај гас пребацује гасоводима, јер је удаљеност велика. Сада постоји план да се гас у течном стању превози бродовима-цистернама, баш као нафта. Наравно, у овом случају гас би се морао претходно довести у течно стање. То би захтевало танкере са специјалним уређајима, где би се, под великим притиском и на ниским температурама земни гас претварао у течност.

ОТПОРНОСТ ОРГАНИЗМА НА ВЕЛИКИМ ВИСИНАМА

У Институту за исхрану у Прагу утврђено је да је при смањеној количини кисеоника отпорност тела мања уколико је оно гојазније. Опити су вршени на мишевима. Четири сата пошто су добили храну у којој је било доста маслиновог уља, мишеви су подвргнути условима живота какви владају на висини од 10.000 метара. Они нису дуго издржали: после 133 секунда, није више било ниједног живог миша. Међутим, мишеви који су јели храну без уља издржали су 273 секунда. Опитима је био циљ проналажење успешнијег начина лечења ангине пекторис на клиникама.

ЗАШТО СЕ ГОЈИМО?

Према статистикама осигуравајућих друштава, може се закључити да постоји известан однос између преране смртности и гојазности. Ово потврђују и најновија научна испитивања, чији су резултати изнети у једном енглеском стручном часопису. Данас је храна разноврснија него раније, а усто врло калорична. Ако узимамо само сто калорија на дан више него што је потребно, за годину дана отежаћемо неколико килограма. Многи сматрају да гојазност долази услед ненормалности у лучењу жлезда, али су овакви случајеви веома ретки. Иначе, према последњим открићима, у једном делу човечјег мозга постоје два центра за регулисање апетита, од којих један служи као кочница другоме. Једино кад су ови центри поремећени, долази до поремећаја у размени материја и до ненормалног прохтева за јелом.

СМАЊЕНА СМРТНОСТ КОД ПОРОДИЉА

У најновијем извештају светске организације за здравље, изнети су подаци о опадању смртности код породиља. Ово опадање нарочито је велико у земљама где је медицина достигла висок ступањ, али је осетно и у многим неразвијеним земљама. За ово има највише да се захвали лекарском надзору за време трудноће и порођаја.

ПУЖЕВИ И КЛИМА

Један амерички научник сматра да се пажљивим испитивањем састава љуштуре код пужева може доћи до важних података о промени климе на Земљи. Према његовим истраживањима, данашње доба је једно од најтоплијих и најсувљих у историји наше планете. Он је проучавао љуштуре данашњих, живих пужева, али и фосиле пужева који су живели у давној прошлости. Шкољке исто тако могу дати извесне податке о саставу и дебљини разних наслага које ствара вода. У неким случајевима, стручњаци за експлоатацију нафте могу се послужити овим проучавањима за изналажење нафтиних резерви у земљи.

БУШЕЊЕ ЧЕЛИЧНИХ ПЛОЧА — ВОДОМ

Стручњаци у једној совјетској лабораторији успели су недавно да челични лим дебео два милиметра пробуше снажним воденим млазом. Ако се овај начин буде усавршио, он ће донети велике користи у индустрији челика. Овакав један компресор моћи ће евентуално да буши и друге метале.

ЧЕМУ ЈЕ СВЕ ИЗЛОЖЕН ПИЛОТ?

На једној конференцији војних лекара у Лос Анђелосу, констатовано је да су пилоти и у доба мира изложени великим опасностима, које односе приличан број људских живота. Према мишљењу једног од учесника овог састанка, данашњи пилот изложен је разним незгодама: растројености, неповољном утицају околине на његове душевне способности, механичким повредама итд. Било је више случајева разних акутних обољења пилота за време лета. Ако томе додамо још и необичну напрегнутост, непредвиђене компликације, рђаво време и механичке кварове, онда можемо имати приближну слику о пилотовом психичком и физичком замору. Летови у међупланетарни простор претстављаће још много веће искушење.

ИСПИТИВАЊЕ ИЗДРЖЉИВОСТИ РЕГРУТА

Један лекар шведске морнарице увео је нов начин испитивања издржљивости код будућих војника. Пошто је 500 регрута разврстао према висини, тежини итд., сваки од њих морао је да на бициклу пређе извесно растојање одређеном брзином. После тога мерио им је пулс, количину издахнутих гасова и волтажу срца. Овај лекар сматра да је нашао најбољи начин за испитивање издржљивости.

...површина Африке је за више од три пута већа од површине Европе, па ипак њена обала краћа је од европске.

...краљеви старих Инка носили су у свечаним приликама огртаче од чинчиле, која се и данас сматра најскупоценијим крзном. У читавом свету данас има највише десет бунди од чинчилиног крзна.

...срце слепог миша куца брже од срца свих осталих сисара. Наиме, оно за

један минут откуца седам стотина пута.

...израз „класичан" постао је од латинског епитета „класикус" који се први пут појављује у делу Аулуса Гелијуса, у коме се „скриптор класикус" (скриптор-писац) узима као супротност „скриптор пролетаријусу". Сам епитет „класикус" настао је као резултат поделе римског становништва на класе, коју је извршио Сервије Тулије. По њој су припадници највише класе називани „класици", сви остали сем најниже „инфра класем", а најниже „пролетарији".

...за нарочити специјалитет Римљани су сматрали дивље вепрове који су изно-

шени на трпезу тако што им је једна страна била печена, а друга кувана.

...педесете године наше ере, у Александрији је био конструисан један аутомат-продавац. Кад би се у аутомат убацио одговарајући новчић, из њега би истекла извесна количина хладне питке воде.

...Друиди, галски свештеници који су владали Галијом до другог или трећег века, даривали су један другога на дан Нове године гранчицама имеле. Персијанци прослављају почетак нове године на тај начин што се узајамно дарују јајима.

...прве ветрењаче појавиле су се у Европи у 11 веку. Европски народи дознали су за ветрењаче од крсташа.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Накит од бакарне жице

Од бакарне жице могу да се израде лепи и занимљиви облици. Али, претходно треба да начините цртеж према коме ћете да израдите предмет од жице, или га начините према једном од цртежа које овде доносимо. Жицу ћете најлакше савити око оловке или каквог округлог дебљег штапа. Да не бисте озледили прсте, морате имати клешта.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) иницијали нашег књижевника („Нечиста крв"); 3) примитивни плуг; 5) кмет у Средњем веку; 7) комедија Бранислава Нушића; 9) бојни поклич; 10) стари јеврејски владар; 11) упитна заменица; 12) предлог; 14) хемиски знак за алуминијум; 15) западноготски краљ; 18) врста зачина; 19) главни град Колумбије; 21) према; 22) немачки предлог; 23) два сугласника; 25) званична скраћеница једне америчке државе; 27) део течности; 28) једна наша република; 31) натпис на коверти; 32) идентична; 33) два самогласника.

Усправно: 1) презиме француског глумца; 2) наслага; 3) географски појам; 4) мембрана; 5) савремени француски књижевник („Поднебља"); 6) град у Хрватској; 7) војна формација; 8) блато; 12) једна приповетка Радоја Домановића; 13) једно сазвежђе; 16) име кинеског филозофа (седми век пре наше ере); 17) острво на Јадрану; 19) град у Ираку; 20) горки лекови; 21) познати совјетски атлетичар; 24) бања у Белгији; 26) планински венац у Јужној Америци; 27) пољопривредна алатка; 29) мушко име; 30) велики немачки песник.

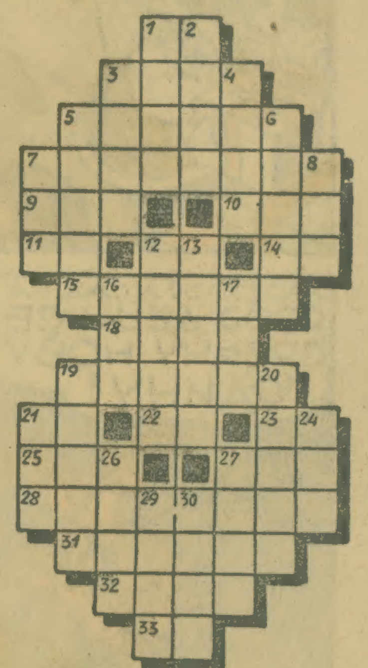

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) соко; 5) Беране; 7) казан; 8) па; 10) Иран; 11) мир; 12) ран; 13) Ката; 14) И(сак) Њ(утн); 15) салеп; 16) апетит; 18) Амон; 19) Скадар; 21) Клара; 22) ас; 24) вара; 25) Ава; 26) Инд; 27) Срем; 28) ти; 29) амини; 30) куделља; 32) Маре.

Усправно: 1) Сезан; 2) Оран; 3) Кан; 4) ом; 5) Барања; 6) епитет; 7) Кири; 9) Арад; 11) малина; 13) катода; 15) Самара; 17) Пакард; 19) сланик; 20) Равена; 21) квит; 23) сами; 25) Ариље; 27) смер; 29 ада; 31) ум

Светлан
И АЛАДИНОВА ЧАРОБНА ЛАМПА

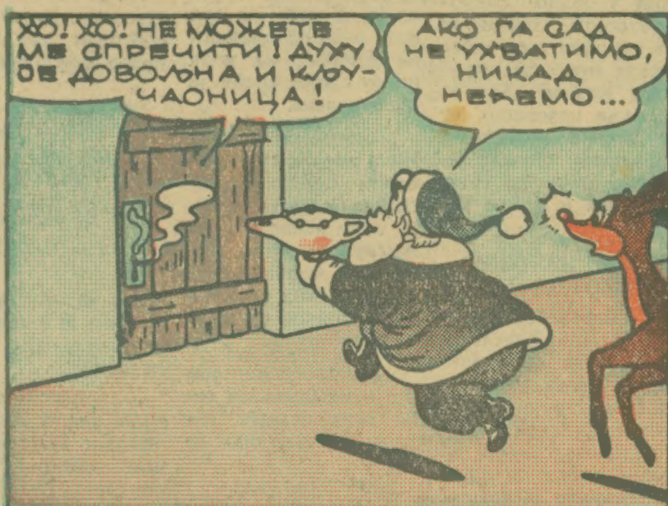

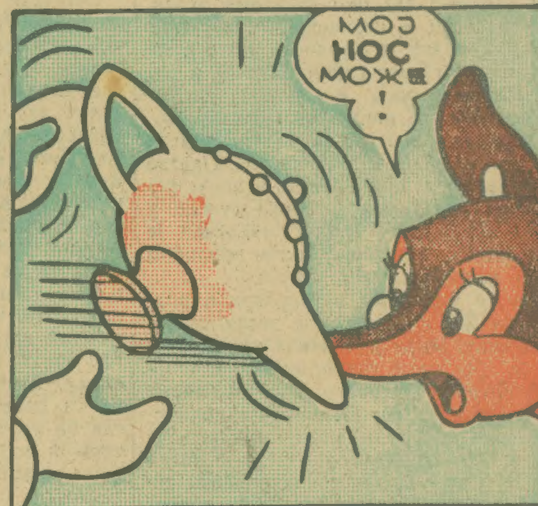

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика", штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Тек. рач. број 101-Т-935. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугодишња 600 динара. — Рукописи се не враћају.